

Željko Lj. Krstić

C R V E N A P O N I K A

Moj pokojni otac kao seoski učitelj mi je rano postavio uslove za postizanje uspeha u školovanju. Jednom prilikom reče: "Ako budeš odličan đak u nižim razredima O.Š. dobićeš sat, u višim ti sleduje poni bicikla, a posle vojske, ako upišeš fakultet, imaš auto". Sa satom je išlo najlakše. Dobio sam "Raketu" sa crnim kožnim kaišićem i sa tankom sekundarom. Na poniku smo moj mlađi brat i ja malo pričekali. Pokazalo se da to nije bilo ni loše, jer su svi naši vršnjaci svoje ponike izgustirali. Takođe, ukapirali smo da je "kontraš" bolji od "sajlaša". Ostalo je samo da izaberemo bolju.

Po biciklu "Robnu kuću" koja se nalazila u centru grada, otišao sam sa ocem. Bila je modro crvena sa belim sedištem i svom pripadajućom opremom i delovima. Koštala je 135 din. Cene se sećam jer je naš kućni broj bio 131. Poređenja radi, sredinom sedamdestih za užinu sam dobijao dva dinara: lepinja sa salamom je koštala 1,5 din. a čaša jogurta 0,5 din. To je bila na meniju tadašnjih tzv. Mlečnih restorana, gde su radile prodavačice sa belim i čistim mantilima i belim borosanama na nogama.

Što se tiče crvene ponike ona je imala prednju kočnicu, prednje svetlo, koje je bilo povezano sa dinamom koju je pokretao prednji točak, kada se nasloni na rubove spoljne gume i stop svetlo koje je kao "crveno oko" bilo na zadnjem blatobranu. Uz gepek koji je stajao iznad zadnjeg točka, ponika je imala i belu

plastičnu pumpu kao i torbicu za alat, koja je bila okačena na belo sedište, koje je naravno imalo amortizere. Poseban čar ponikama su davale nalepnice ” **Rog**” koje se nisu mogle nikako skinuti. Ono što je bila moda za sve koji su krajem sedamdesetih imali poni bicikle, je da su je u početku čuvali, a da su vremenom počeli da skidaju ” višak delova”. Moj brat i ja nismo bili izuzetak. Koliko se sećam najpre smo se oslobodili plastične pumpe, potom smo prešli na svetlo i dinam. Nakon toga poskidali smo blatobrane sa oba točka , kao i onaj koji je štiti lanac. Za kratko vreme nestalo je i prednje kočnice, gepeka i futrole za alat sa ključevima . Naša ponika ostala je, kao i većina njih, sa ramom, guvernalom, točkovima i belim sedlom. Ostala je boja koja je bila glavna karakteristika bicikle, i koje su se međusobno po njoj i razlikovale.

U jednom trenutku, sam postavio novo ” banana ” sedlo koje je imalo naslon, i davalo je novi izgled ponici ali i slabiju udobnost vozaču. Banana sedlo je mogla da se podešava. Inače, mi smo poniku najmanje vozili, asfaltnim putem. Meni lično u sećanju su ostale vožnje niz serpentine, odnosno vijugavi put koji je vodio od čuvene Markove stolice do valjevske pivare. Problem bušenja guma smo lako i brzo rešavali. U jednom trenutku ponika je svoj mesto našla pod strehom drvene šupe, da ne kisne. Sve manje smo na nju obraćali pažnju. Posle svega što se desilo crvena ponika je mom bratu i meni ulepšala detinjstvo, **bez Fejsa**. Zbog nje se nismo nikada svađali niti tukli.

OD VILERA DO SERDŽADE

U osetljivom periodu adolescencije, on je počeo da ispoljava neprilagođeno ponašanje, kroz hiperaktivnost. Majka učiteljica nije mogla da nađe rešenje za to. Otac ga je terao da cepa drva, igrao je fudbal i basket sa vršnjacima. Pešačio je dnevno preko deset kilometara, od čega pet kilometra uz brdo a ostatak niz brdo. Onda je majka od nekog čula, da i ako je reč o muškarcu, da pokuša da ga smiri sa vezenjem goblena i to ne bilo kojih, nego onih najtežih- Vilerovih.

U međuvremenu, kako to dolikuje, sin odsluži vojsku gde je bila jaka disciplina. Završi društveni fakultet, za koje je bilo teško naći zaposlenje. Ispunio je i najtežu društvenu obavezu te se oženi dobi i dete. Odvoji se od roditelja. Poče da radi. Nije bio na "čekanju", kao mnogi. Prodavao je novine, na ulici za koje je i pisao. Posle mnogo peripetija dobio je posao u "struci" svoju kancelariju, telefon. Dođe na državne jaslje. Jes , štono se kaže nije među prvima u jaslama. Ali, šta bi bilo da nije u "štali" nego da se mrzne. Dobio je mesto na margini: niko ga nije zvao na sastanke niti ga pitao za neko bitno mišljenje.

Put do margine, nije bio lak. U tome su mu "pomogli" rukovodioci, jer je štrčao u odnosu na ostale zaposlene. Bio, je " i pismen i usmen". Nisu mogli godinama da ga smire. Najpre su mu organizovali tri peticije, tako što su klijente huškali na njega. Pošto im nije uspelo, da ga tako oteraju, onda su krenuli sa disciplinskim kažnjavanjima. Prvi put su ga kaznili zbog toga što je uradio intervju sam sa samim sobom, koji je objavljen u dnevnim novinama. Brojao je do petog disciplinskog kažnjavanja. Onda se jedan od rukovodilaca doseti da ga jedino mogu smiriti ako mu daju da nešto radi, ali bez prekida. Nabavili su mu razboj, stavili u kancelariju i obezbedili konac, veliku količinu mateterijala, mustri, deklaracija... Pominjali su neke tapiserije i serdžade...

ODELO I SAT

Tog jutra O. L. . je ranije ustao , skuvao kafu za sebe i suprugu, ostavio novac za užinu detetu, obrio se sa trostrukim žiletom a potom se istuširao. Nakon toga je namazao izbrijano lice pitralonom , stavio dnevnu kremu na lice i osvežio podmišku. Na čistu atlet belu majcu, obukao belu košulju, a na čist donji veš , pantalone ispeglane na ivicu. Uz odgovarajuću kravatu, nazuo izglancane cipele. Preko je obukao sako i kaput. Pri izlasku iz kuće stavio je na glavu odgovarajuću kapu. Dok je hitao ulicom na posao u državnu službu, primetio je na sebi zadivljujuće poglede svojih sugrađana. Lepo su mu se javljali. To mu je popravilo samopouzdanje. Ponavljao je u sebi , poznatu izreku : "*Odelo ne čini čoveka ali ga čini čovekom*".

U takvom raspoloženju dočekaio je radnički autobus, u kome su ga sačekale kolege. Odmah po ulasku u autobus doživeo je grohotni smeh , pojedinih kolega ali i verbalno vređanje : "*Vidi ga obuk'o se k'o preprodavac stoke*". O.L. je po dolasku na posao, najpre otvorio prozor da osveži kancelariju. Potom je upalio zapaljiv štapić sa mirisom južnog voća i zalio cveće. Primetio kroz prozor, da ga grupa kolega čudno gleda podgurkujući se i glasno se smejući . Vratio je pogled na cveće, japanske ljubičice, i primetio da su usred zime počelo da lepo cvetaju. Opet mu nije bilo jasno šta je smešno kolegama. Krenuo je u restoran društvene ishrane , kako službenički restoran, po navici zovu. Usput je video kako pojedine kolege koje jedu van restorana , spuštaju tanjire nakon obroka na zemlju a da ih oblizuju kućici, na koje niko ne reaguje. Jednom od kolega je rekao da ne bi bilo pametno da to radi, jer se zbog toga mogu svi zaraziti, i, da ne postoji voda koja će takav tanjir da opere. Kolege koje u upravo jele iz tanjira, su počele da se grohotom smeju, i da bi pokazali da su upravu, prazne tanjire su ponovo bacale ne zemlju. Prilikom povratka sa doručka sreo ga je Upravnik i opomenuo ga što nosi kravatu, rekavši: "*Da kravatu samo ima pravo da nosi Upravnik*". Kada je. počeo da se objašnjava, upravnik ga ekspresno disciplinski kazni sa 20 odsto od plate, koju su odmah naplatili. O.L. se seti da je već jedanaest godina u ustanovi i da bi zbog vernosti i odanosti Ustanovi, trebalo da bude nagrađen a ne kažnjen.

Seti se onog univerzalnog principa po kome je napad najbolja odbrana. Ali od čega se brane ? Nije mu bilo jasno. Odmah napisa predlog Upravniku da mu dodele *jubilarni sat*. Nije dugo čekao odgovor. Stiglo je vozilo sa rotacionim svetlom . O.L. su sve sa novim odelom i kravatom ubacili u sanitet i oko ruku , umesto jubilarnog sata stavili lisice na ruke. Kada je došao u specijalizovanu

Ustanovu, svi koji su ga videli sa novim odelom, lepom kravatom i izglancanim cipelama, liscama na rukama, počeli su da se smeju....

NE KOPIRATI

MLEKO IZ KANTE

Leti pre zore, možete videti stare, pogurene , snemoćale starce i pogrbljene starice kako po obodu grada raznose mleko u limenim kantama.

Kante imaju rukohvate i pipke na koje visi okačeno, ulubljeno lonče sa davno izbledelim tufnama, čija se prvobitna boja više ne može prepoznati. Starice uglavnom nose kante u rukama. Muškarci su malo dovitljiviji. Oni kantu sa mlekom kače na stari , crni „Rogov" bicikl (*točak*). Oni na pipku drže okačenu mericu, koja je, kao i kanta izrađena od lima. Merica ima ručku. Oni mleko raznose svojim kupcima, godinama. To je već deo razrađenog rituala, u kome su svima strogo , određene uloge.

Kupci tako imaju obavezu da svojim mlekadžijama pripreme dublje šerpe koje se stavljaju na beton, pred ulazna vrata . Obično se, još uveče pokrivaju sa nekim poklopcem ili tanjirom da se mleko ne bi natrunjilo. Na dno posude se obično sipa voda. Dešavalo se da se između prodavca i kupcagodinama vodila čudna igra, koja nikome nije dosadila. U njoj kupci mleka su dosledno sipali vodu u šerpu, a prodavci su je, uredno prosipali, po betonu, pre sipanja mleka. I tu niko nije odustajao. Kupci mleka su odahnuli, kada su se pojavili ekspres lonci za kuvanje mleka.

Tada voda nije imala potrebe da se sipa, da ne bi mleko uhvatilo za dno posude. Jer onaj ko je bio zadužen da skuva mleko, imao bi lakši zadatak. Za razliku od kuvanja mleka u običnoj posudi, gde se dešavalo da mleko pokipi, to kod ekspres lonca nije moglo da se desi. Kada je mleko skuvano, javljao bi se pisak i tada se posuda skidala sa ringle ili ako se mleko kuvalo na šporetu, pomeralo u kraj gde nema vatre. Prilikom kuvanja mleka javljao se lep miris. Za razliku od njega , miris izgorelog mleka nije bio prijatan. Zato se moralo gledati u mleko prilikom kuvanja. Dovoljno je bila i mala nepažnja da mleko pokipi, odnosno da skrama, koja predstavlja kajmak, izađe iz posude. Mleko koje je pokipelo je slabijeg ukusa od mleka koje je skinuto na vreme.

Inače, mlekadžije su dobri prijatelji kuće i njihovih ukućana. Može se desiti da jedan mlekadžija po trideset godina nosi mleko u istu kuću. Oni odlično znaju sve klijente i njihovu decu. Prate šta se dešava, kako napreduju u životu i svojim karijerama. Kada se žene i koliko imaju dece. Kako im se zovu deca. Jednostavno mlekadžije nose dobar duh sa sobom. Nekada su mlekadžije raznosile sveže mleko po velikim

gradovima. Sa godinama, povukli su se na *periferiju* malih gradova, noseći limene kante koje se presijavaju na suncu.

NE KOPIRATI

MAJSTORSKA OLOVKA

Svetozar Krstić, zvani Cveja Cungaló je krepki penzioner " Krušika" koji živi u selu Leliću kod Valjeva , i još je spretan i okretan. Dvadeset godina je pešaćio svakodnevno dvadeset kilometara od Lelića do " Krušika" gde je radio kao transportni radnik. Od preduzeća je dobio jednosoban stan u " Koloniji". Za vreme rada u " Krušiku" bilo mu je najpeše kada je trinaest puta, po petnaest dana, išao u u Vrnjačku Banju "preko sindikata". Veli da je sam plaćao put , a da se nije kupao jer mu doktor to nije prepisao. Pio je sve vode i imao dobar apetit. Najlepše je bilo što mu drugi postavi tri jela dnevno i raspredi sto i sobu. Sa spremačicom se raspravljao oko peškira , jer ih je menjala svakodnevno i ako ih nije sve koristio.

Sem arbajtisanja u " Krušiku" Cveja je bio i samouk muzičar na kontrabasu. Svirao je kontrabas preko trideset godina, i za to vreme je promenio četiri basa i nekoliko orkestara. Najmili mu je bio poslednji koga je kupio u knjižari kod nekadašnje "Beograd kafane". Mesec dana je Cveja prolazio pored krupnog šefa knjižare koga je svako jutro pitao isto: "*Jel' stigao ?* " A kada su konačno stigli, šef mu javio. Toga dana prodalo se pet kontrabasova. Svaki je vredeo kao par volova. Sa šefom Cveja ugovori da ga otplaćuje na dvadeset i četiri rate. Brzo ga je otplatio, jer je bilo puno posla. Sviralo se po kafanama u Loznici i na Stavama, ali i po lokalnim svadbama, igrankama i ispraćajima u vojsku. Orkestar su obično činile dve harmonike, koje su se pokrivala najlonima, jedna violina i kontrabas. Svi su pevali. Sviralo se najpre na "suvo" a kasnije su nabavili i pojačala.

Sa novim basom iz Čehoslovačke koji je imao i ceradu, Cveja je imao gadan peh. Naime, jednog jutra po snegu iz Lelića krenu sa orkestrom na Markovac, na neko veselje. Usput se Cveja oklizne i padne na bas . Odma' je znao da je bas na jednom mestu " kvrenuo". Ostali iz orkestra su ga tešili da se nije ništa desilo. Kada su došli kod domaćina i raspredili instrumente Cveja je primetio da mu je bas pukao na nezgodnom mestu. Osetio po zvuku da to nije onaj isti bas. Od nerovoze otiš'o malo da priligne, i kada se probudio jedna ga snaša ponudi sa kafom. Cveja od muke prihvati kafu koju je prestao da pije zbog čira. Kada se razbudio sišao je u podrum dohvatio bas i ceo dan i noć svirao na oštećenom basu. Sutradan uprti bas po snegu koji je već napadao do metra i zaputi se u prodavnicu muzičkih uređaja u Tešnjaru. Zamoli vlasnika da mu izvrši zamenu basa uz doplatu, i predloži mu da kaže da se bas oštetió prilikom transporta. Ovaj neće ni da čuje. Kaže da to ni rođenom bratu ne bi učinio. Okrene se Cveja oko sebe i uprti ponovo bas na leđa i

odnese ga kod Sretena Radovanovića, na Popare. Sreten je toliko dobro popravio bas da to niko nije mogao da primeti. Sa unutrašnje strane popiše se *majstorskom olovkom* i napiše datum popravke, za koju niko nije znao da je postojala. Čak mu Sreten nije puno ni naplatio, nekih trista dinara, ondašnjih.

Drugi neprijatan događaj se desio na jednom veselju u selu Brezovicama. Cveja svira kontrabas, narod igra kolo . Odjednom puče nešto a bas presta da svira. Cveja trza sa trzalicom od pleksiglasa koju je napravio u "Krušiku" a ono ništa. U jednom trenutku pogleda u bas i primeti veliki nož u njemu. Pitaju čoveka što pogodi bas a ovaj veli, da su mu došle neke lutke. E, kad su ti došle lutke onda čoveku da platiš 1500 din., kaže mu šef orkestra. Čovek daje pare bez reči. Cveja odnese, opet, bas kod Sretena a ovaj ga tako dobro okrpi da niko nije mogao da primati da je bio probijen nožem...

Tridesetogodišnje druženje sa basom za Cveju je bilo naporno. Pogotovu kada su bile muške svadbe gde je uz bas provodio po tri dana, zaredom. Za dan je pušio tri pakla niške " Drine". Nedavno je imao tešku operaciju u valjevskoj Bolnici. Uspeo je zakratko da ostavi duvan . Ali mu se opet vratio : " Nema čoveka bez poroka " : veli Cveja Cungalo iz Lelića.

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>